

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
Wydział Nauk Ekonomicznych

PUBLIC CHOICE i PUBLIC GOVERNANCE

Wykład 5

Ekonomiczna teoria demokracji

Katarzyna Metelska-Szaniawska

PLAN WYKŁADU

- I Ekonomiczna teoria demokracji
- II Demokracja a gospodarka

I Ekonomiczna teoria demokracji

- czym jest demokracja?
 - ustrój polityczny, w którym źródłem władzy jest wola większości obywateli („władza ludu”)
 - różne formy ustroju, pojęcie wieloznaczne
- dlaczego ekonomiści interesują się demokracją?

I Ekonomiczna teoria demokracji

- A. Downs (1957): *An Economic Theory of Democracy*
- **ekonomiczna teoria demokracji** – teoria rządu oparta na założeniach charakterystycznych dla ekonomii

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ założenia modelu Downs'a

- model rynku, w którym:
 - dobro: programy polityczne i działania władzy
 - producenci: partie polityczne
 - konsumenci: wyborcy
 - środek wymiany: głosy wyborców
- aktorzy: wyborcy, partie polityczne, władza polityczna (ew. koalicje)
- indywidualizm metodologiczny
- racjonalność wyborców, partii politycznych i władzy (realizacja własnego interesu)
- cel polityczny: objęcie władzy, która przynosi korzyści

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ założenia modelu Downs'a

■ założenia szczegółowe:

- partie polityczne (min. 2) konkurują ze sobą w celu zdobycia władzy
- preferencje polityczne wyborców można uszeregować na skali od lewicowych do prawicowych i są one jednoszczytowe
- w drodze wyborów partie (koalicje) są upoważniane przez większość obywateli do sprawowania władzy przez 1 kadencję
- każdy (pełnoletni) obywatel ma 1 głos w wyborach
- nie można przejąć władzy bez wyborów, nielegalne jest ograniczanie praw wyborczych
- partie polityczne są dobrze poinformowane o preferencjach politycznych wyborców i odwrotnie

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ decyzja racjonalnego wyborcy

- wyborca szereguje partie na podstawie użyteczności, którą może otrzymać z realizacji ich programów (oczekiwana użyteczność)
- oczekiwane zróżnicowanie partii:

$$J = E(U^A_{t+1}) - E(U^B_{t+1})$$

gdzie:

$E(U^A_{t+1})$ – użyteczność, jaką dostarczyłaby wyborcy obecna partia rządząca (A), gdyby prowadziła taką samą politykę w czasie $t + 1$, jak prowadziła w czasie t (przy uwzględnieniu ewentualnych zmian w programie wyborczym)

$E(U^B_{t+1})$ – użyteczność, jaką dostarczyłaby wyborcy partia opozycyjna (B) w okresie $t + 1$ realizując obietnice wyborcze

- $J > 0 \Rightarrow$ wyborca głosuje w następnych wyborach na partię rządzącą
- $J < 0 \Rightarrow$ wyborca głosuje w następnych wyborach na partię opozycyjną

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnego wyborcy

- bieżące zróżnicowanie partii:

$$J^C = E(U^A_t) - E(U^B_t)$$

- + dodatkowe czynniki:
- 1) trend
 - 2) ocena działalności partii w praktyce

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ decyzja racjonalnego wyborcy

■ schemat decyzji wyborcy:

- 1) wyborca próbuje ocenić, jak będą głosować inni wyborcy
- 2) wyborca głosuje na preferowaną partię, jeśli ma ona szansę wygrać wybory
- 3) jeśli (2) nie, wyborca głosuje na tę kolejną partię w swojej hierarchii, która ma dużą szansę wygrać wybory

ale

- 4) jeśli wyborca jest zorientowany na przyszłość i jeśli jego zdaniem najbardziej preferowana przez niego partia ma dużą szansę wygrania wyborów w przyszłości, to mimo jej nikłych szans na wygranie bieżących wyborów, wyborca zdecyduje się na nią zagłosować

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnego wyborcy
 - w przypadku, gdy jest możliwość tworzenia koalicji, użyteczność wyborcy zależy od:
 - wyboru partnerów koalicyjnych przez poszczególne partie
 - znaczenia partnerów w koalicji
 - umowy koalicyjnej
 - rzeczywiście prowadzonej polityki
 - problem braku informacji

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnego wyborcy
 - niepewność wyborcy – poziom zaufania do trafności podjętej decyzji
 - poziomy zaufania:
 - rozwaga
 - wiedza kontekstowa
 - informacja
 - wraz ze wzrostem ilości informacji zmniejsza się niepewność wyborcy (nawet gdy informacje nie są prawdziwe)

⇒ rola przywódców

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnego wyborcy
 - przywódca – podmiot zdolny do takiego wpływania na wyborców by przyjęli pewne opinie jako wyrażające ich własną wolę
 - partie polityczne
 - grupy interesu
 - agenci medialni

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnego wyborcy
 - rola ideologii
 - ideologia – wyobrażenie o pożądanym kształcie społeczeństwa
 - partie polityczne: tworzą ideologię by dopasować się do preferencji wyborców, a następnie przekonują do ich słuszności by zdobyć większe poparcie
 - wyborcy: mogą łatwiej orientować się w różnicach między partiami dzięki ideologiom
 - jeśli wyborca nie widzi różnic pomiędzy partiami w odniesieniu do konkretnych spraw lub chce oszczędzić na kosztach zdobycia informacji:
 - o wyborze danej partii decyduje **zróżnicowanie ideologiczne**
 - potrzeba manipulacji ideologią tak by jak najlepiej odpowiadała interesom członków (decydentów) danej partii politycznej

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ decyzja racjonalnego wyborcy

- decyzja o udziale w wyborach

oczekiwana użyteczność z oddanego głosu \leftrightarrow koszty oddania głosu [?]

- czynniki determinujące oczekiwaną użyteczność:

- oczekiwane zróżnicowanie partii (im większe, tym bardziej opłaca się głosować)
- wpływ pojedynczego głosu na wynik wyborów
- wielkość ogólnej frekwencji wyborczej (problem gapowicza)
- stosunek do demokracji (długookresowa wartość z partycypacji)

EU = oczekiwana wartość głosu + długookresowa wartość z partycypacji

Ekonomiczna teoria demokracji

TABLE 2

Probability that Your Vote Will Count

Number of electors (n) without you	Probability that an elector votes for one of two alternatives (p)	
	$p = 0.5$	$p = 0.49$
2	0.5	0.4998
4	0.375	0.3747
1,000	0.0189	0.0155
10,000,000	0.0002	$5 / 10^{873}$
100,000,000	0.00006	$8 / 10^{8691}$

Note: Probabilities for $n = 2$ and $n = 4$ are exact; for other values of n , they are approximated by Owen and Grofman's formula as modified by Mueller (cf. Public Choice III, p. 304–305).

Źródło: Lemieux (2004).

I Ekonomiczna teoria demokracji

■ decyzja racjonalnego wyborcy

- decyzja o udziale w wyborach

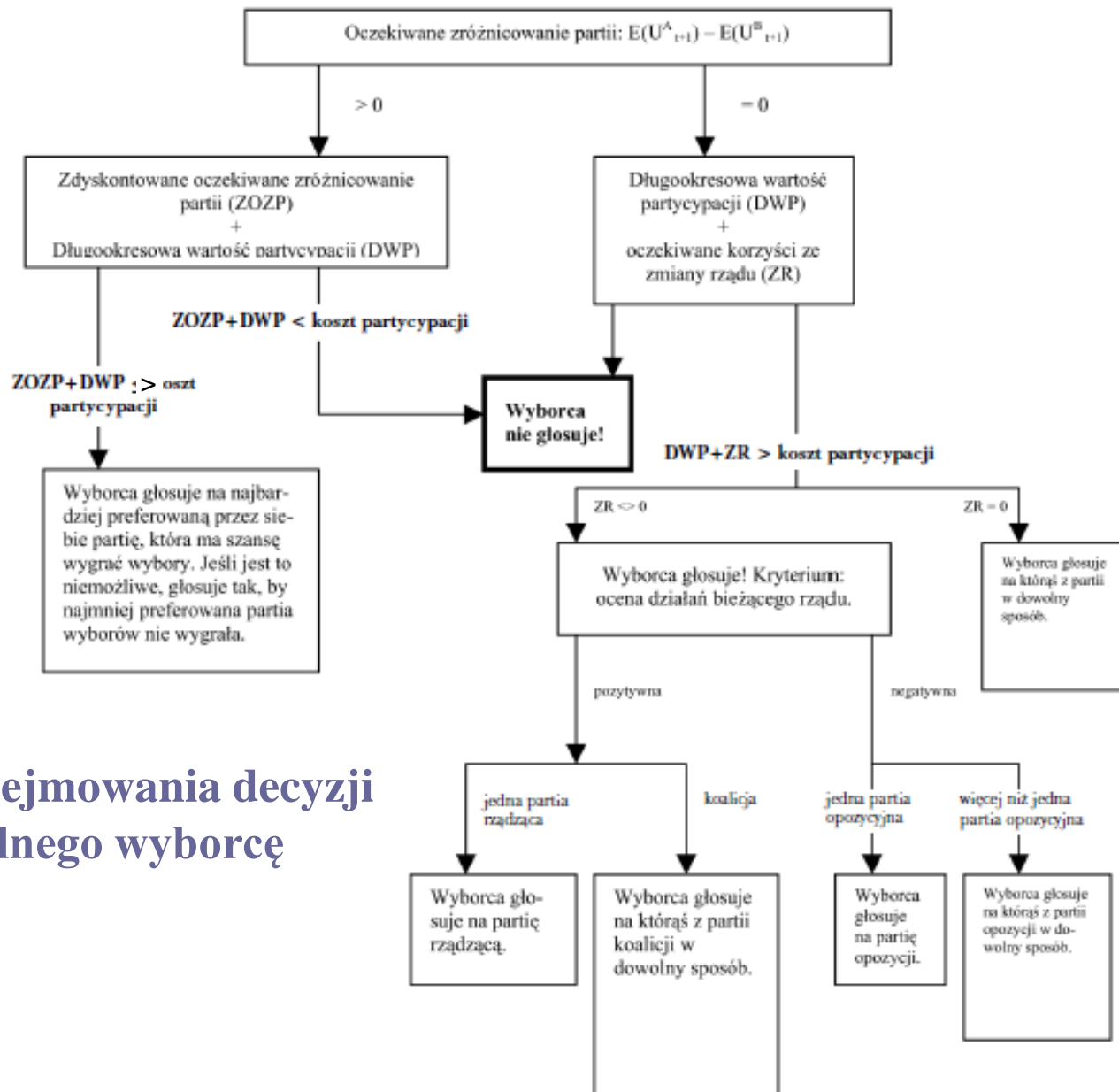
oczekiwana użyteczność z oddanego głosu $\stackrel{?}{\leftrightarrow}$ koszty oddania głosu

- czynniki determinujące koszty udziału w wyborach:

- bezpośrednie koszty udziału w głosowaniu
- koszty informacji (zdobycia, przyswojenia i przetworzenia)
podmioty zdobywają informację do momentu aż MB z dodatkowej jednostki informacji zrówna się z jej MC

MB stosunkowo niska \Rightarrow problem racjonalnej ignorancji

Ogólnie: koszty transakcyjne (wybory = transakcja), koszty partycypacji

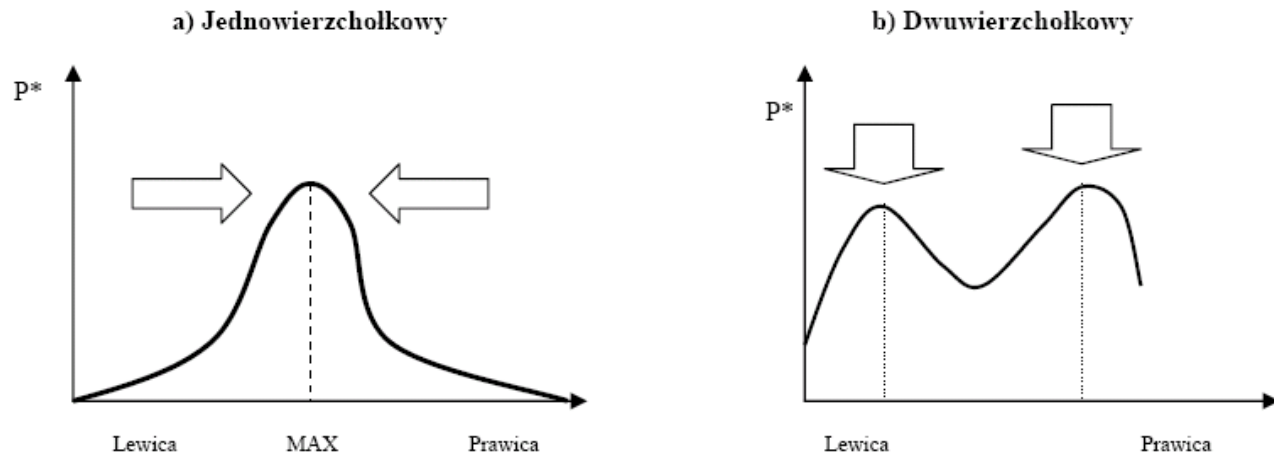
Algorytm podejmowania decyzji przez racjonalnego wyborcę

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnej partii politycznej
 - założenia dotyczące partii w modelu Downs'a:
 - są to organizacje tworzone przez jednostki
 - mają za cel objęcie władzy, co umożliwia im realizację własnych interesów
 - jednorodne (niezróżnicowane wewnętrznie)

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnej partii politycznej
 - preferencje wyborców a programy wyborcze partii
 - partie tworzą programy, które spełnią oczekiwania jak największej liczby wyborców
 - w systemie dwupartyjnym:

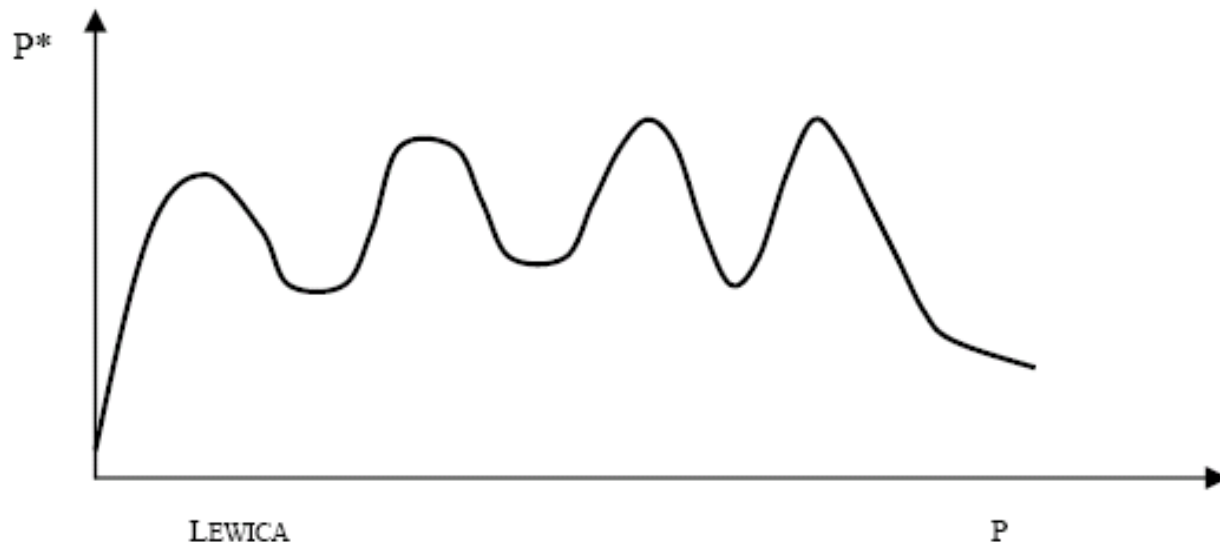
*Gdzie P oznacza poparcie wyborcze.
Strzałki oznaczają ewolucję programową partii.

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnej partii politycznej
 - preferencje wyborców a programy wyborcze partii
 - w systemie dwupartyjnym:
 - a) - konwergencja programów wyborczych w kierunku odpowiadającym medianowemu wyborcy (programy wyborcze podobne do siebie i wieloznaczne)
 - oczekiwane zróżnicowanie obu partii maleje
 - osłabienie bodźców do udziału w wyborach
 - b) - polaryzacja sceny politycznej (programy wyborcze zróżnicowane i dość jednoznaczne)
 - mniej więcej równie silne partie
 - niestabilność rządów
 - a) i b) tendencja do utrzymania *status quo* (systemu dwupartyjnego)

I Ekonomiczna teoria demokracji

- decyzja racjonalnej partii politycznej
 - preferencje wyborców a programy wyborcze partii
 - rozkład preferencji wyborców determinuje kształt systemu politycznego

I Ekonomiczna teoria demokracji

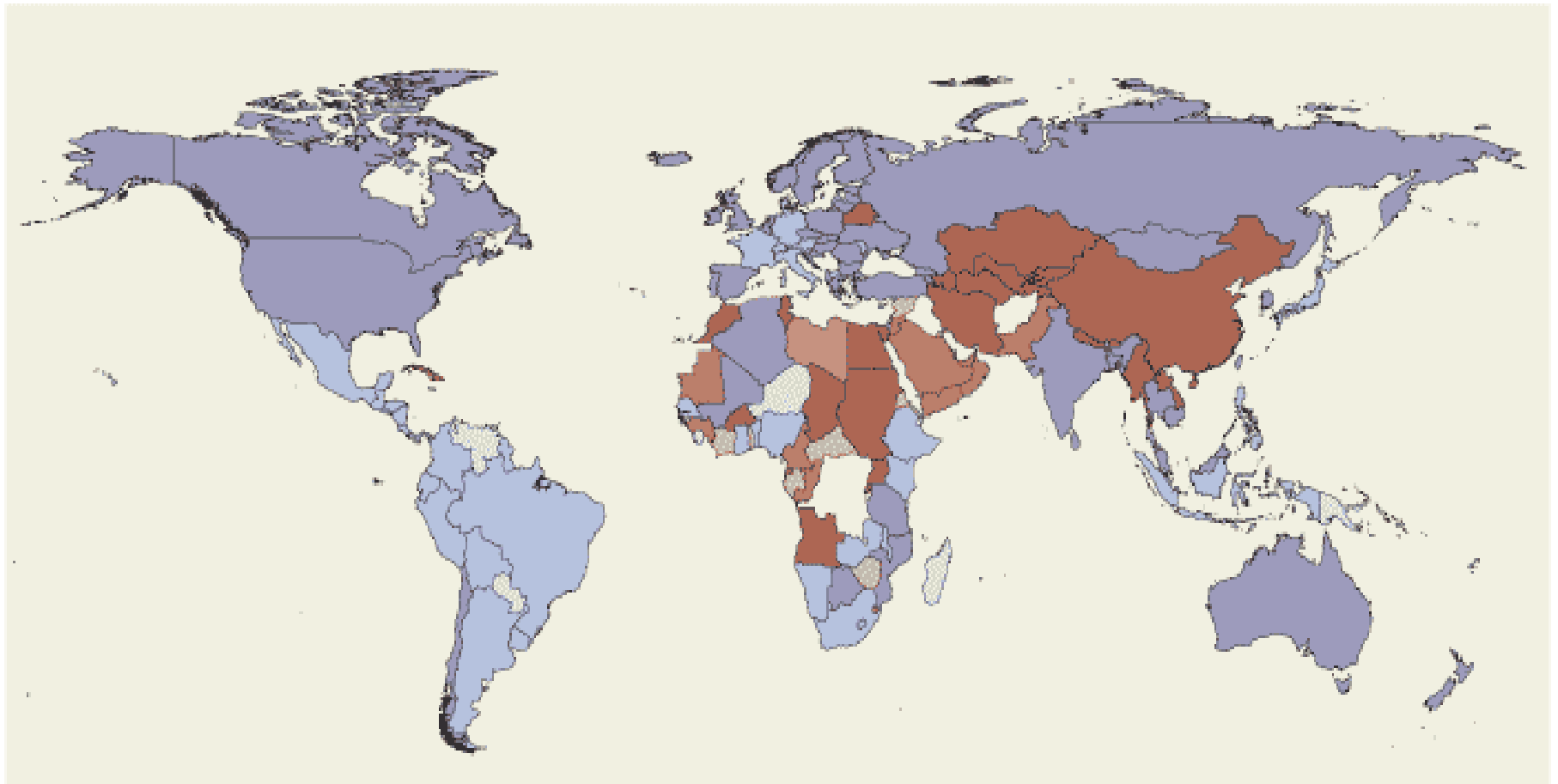
- decyzja racjonalnej partii politycznej
 - preferencje wyborców a programy wyborcze partii

Downs (1957): „Podstawowym wyznacznikiem rozwoju [...] sceny politycznej jest dystrybucja wyborców na skali politycznej. Od tego czynnika zależy w wielkim stopniu, czy naród będzie miał dwie główne partie polityczne lub więcej takich partii, czy demokracja będzie prowadziła do stabilnych, czy do niestabilnych rządów i czy nowe partie będą zastępowały stare, czy też będą odgrywały tylko drugorzędną rolę”

I Ekonomiczna teoria demokracji

- podsumowanie
 - demokracja to należący do każdego wyborcy „kapitał, z którego wypłacane są zyski przy *każdyh wyborach*” (Downs 1957, s. 270)

II Demokracja a gospodarka

DEMOCRATIC

AUTOCRATIC

<0% GROWTH

<0% GROWTH

0-2% GROWTH

0-2% GROWTH

>2% GROWTH

>2% GROWTH

MISSING DATA

Źródło: Hernandez-Murillo i Martinek (2008).

(Źródła danych: [Polity IV Project](#), Center for International Development and Conflict Management; World Economic Outlook Database, IMF (1994-2004).

II Demokracja a gospodarka

Brak zgody co do kierunku wpływu demokracji na wzrost w badaniach teoretycznych:

- Pozytywna zależność
 - demokracja jako gwarant ochrony i wdrożenia uprawnień własnościowych (North 1990) → kontrola społeczna, odpowiedzialność, rozliczalność
 - kluczowa rola instytucji demokratycznych w określaniu sposobu reprezentowania preferencji wyborców i tworzenia polityki gospodarczej (Persson, Roland, Tabellini 1997) → wrażliwość na preferencje, lepsze dopasowanie decyzji władzy (bardziej efektywna polityka?), mniejsze ryzyko destabilizacji (?)

II Demokracja a gospodarka

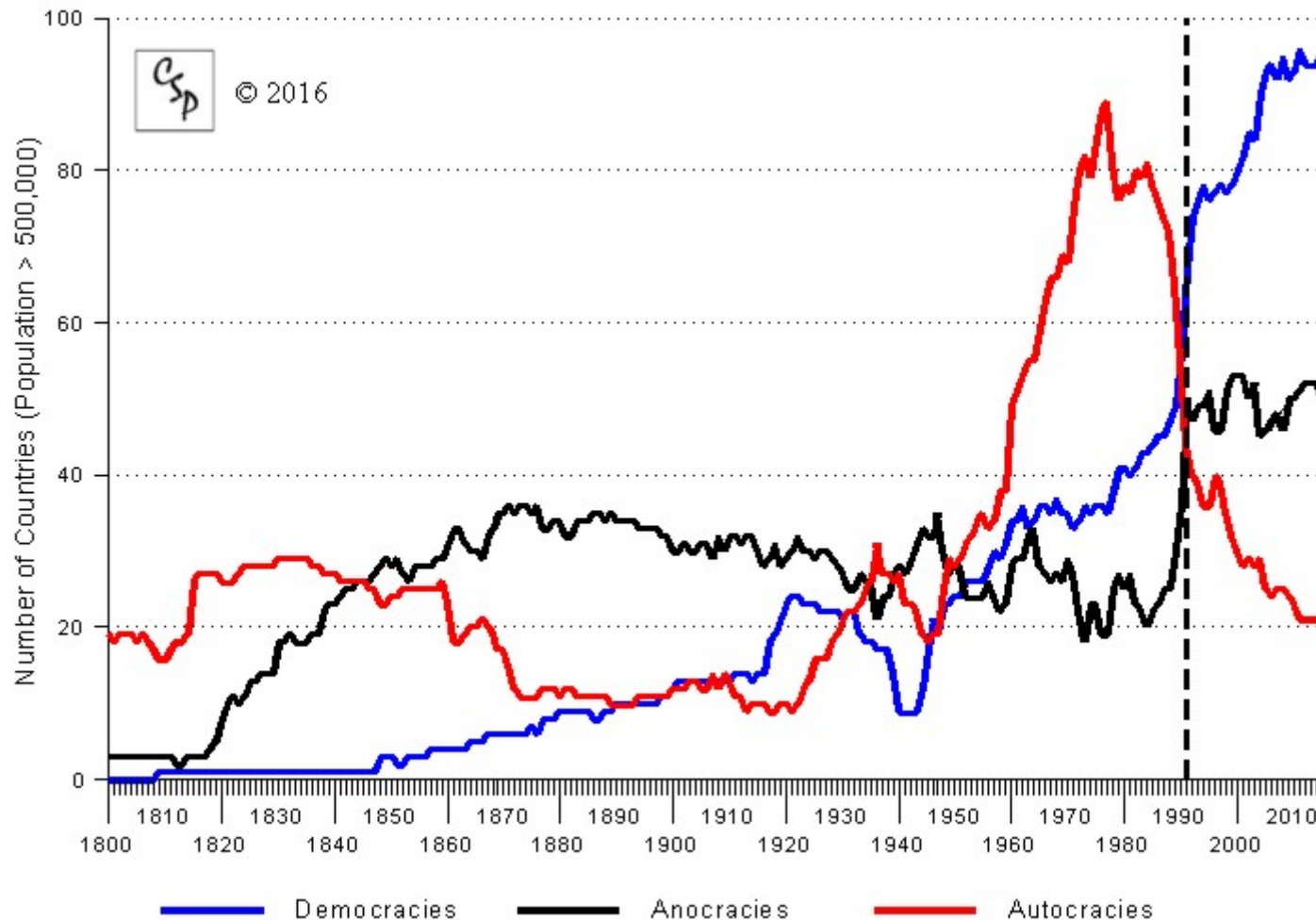
Brak zgody co do kierunku wpływu demokracji na wzrost w badaniach teoretycznych c.d.:

- Negatywna zależność
 - wpływ grup interesu na demokratyczne rządy (Castanheira i Popov 2000) → presja na redystrybucję, polityczny cykl koniunkturalny
 - wysokie koszty podejmowania decyzji, problemy działań zbiorowych (*collective action problems*), manipulowalność większościowych reguł głosowania (paradoks głosowania), problem niedoinformowanych głosujących – teoria wyboru publicznego (Buchanan, Olson, Downs)
 - demokracje fasadowe (np. demokracje ludowe przed 1990.)

Miary demokracji/demokratyzacji

- indeks Polity IV: klasyfikacja od autokracji (-10) do demokracji (+10) ze względu na: otwartość wyborów, partycypację polityczną, ograniczony rząd
 - Polska (1946-2010):
<http://www.systemicpeace.org/polity/Poland2010.pdf>
- wskaźniki DD (*democracy-dictatorship*)
Cheibuba, Gandhi i Vreelanda (2010): 3 rodzaje demokracji i 3 rodzaje dyktatury
- wskaźniki ochrony praw politycznych i wolności obywatelskich (np. Freedom House)
- V-Dem (Varieties of Democracy): 350+ wskaźników związanych z demokracją

Kraje demokratyczne i autokratyczne (1800-2015)

Źródło: Polity IV database, Centre for Systemic Peace.

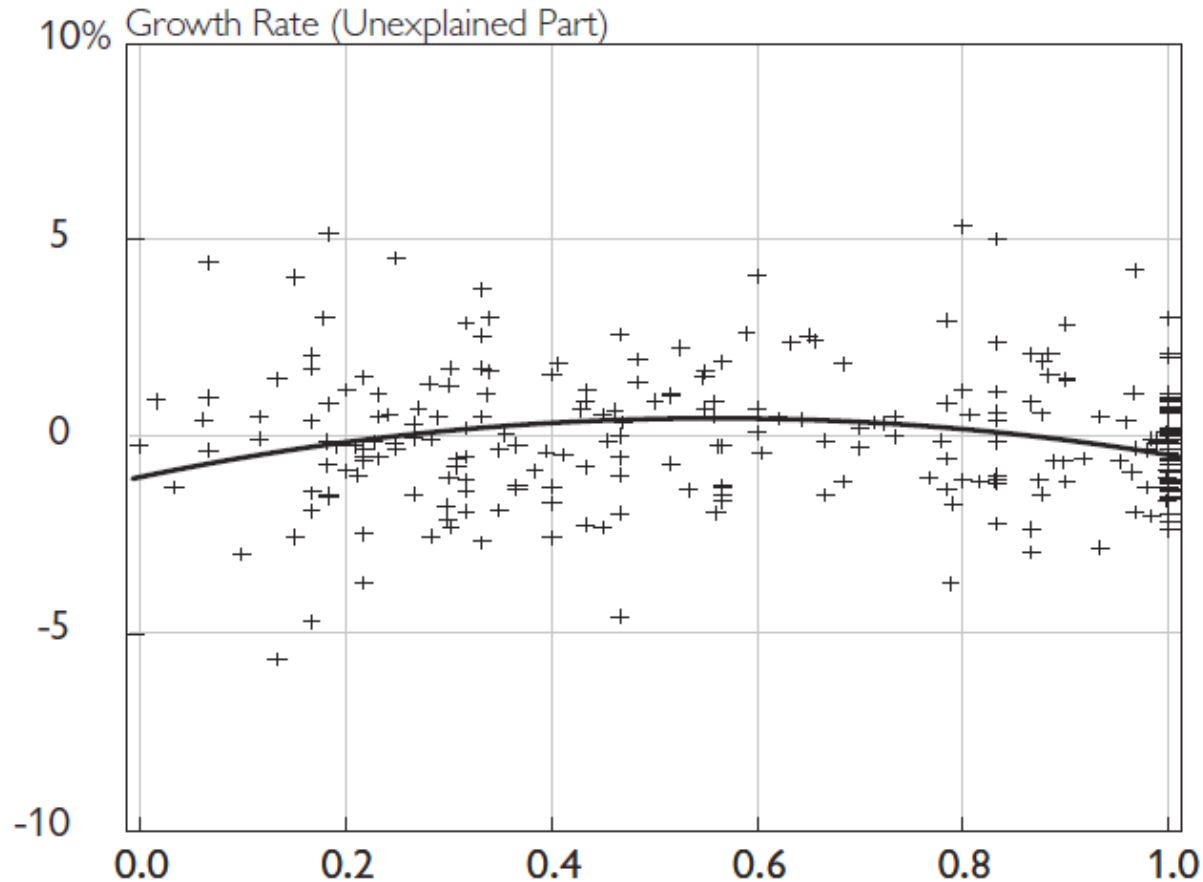

II Demokracja a gospodarka

Brak jednoznacznych wniosków w badaniach empirycznych:

- przy niskim poziomie demokracji wpływ pozytywny na wzrost, natomiast przy wysokim poziomie – wpływ negatywny (Barro 1996, 2000)

II Demokracja a gospodarka

Źródło: Barro (2000, fig. 2.7).

II Demokracja a gospodarka

Brak jednoznacznych wniosków w badaniach empirycznych cd.:

- pośredni pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy poprzez ułatwienie liberalizacji gospodarczej (Fidrmuc 2001),
- brak rozwiniętych instytucji demokratycznych jako jedna z przyczyn rozczarowujących wyników transformacji systemowej w Rosji (Dąbrowski 2004).

II Demokracja a gospodarka

Źródło: Hernandez-Murillo i Martinek (2008).

... czyli problemy przyczynowości, endogeniczności, pominiętych zmiennych i inne wyzwania dla badań związków demokratyzacji i wyników gospodarczych...

II Demokracja a gospodarka

Hipoteza Arystotelesa-Lipseta (Lipset 1959):
modernizacja prowadzi do demokratyzacji

- wzrost gospodarczy → urbanizacja, rozwój technologiczny i infrastrukturalny → ułatwianie komunikacji, wyłanianie się i aktywizacja nowych grup politycznych
- wzrost gospodarczy → wykształcanie się klasy średniej, która domaga się udziału w życiu politycznym
- wzrost gospodarczy → większe nakłady na edukację → więcej wyedukowanych jednostek mogących wesprzeć szeregi opozycji

II Demokracja a gospodarka

D. Acemoglu vs. E. Glaeser (WSJ Econoblog 2007):

- Glaeser: *Data does not back up the idea that democracy is a key ingredient in economic growth.*
- Acemoglu: *There are different kinds of democracies, what you define as democracy matters. Further, the relationship between democracies and economic growth differs, depending which view you take (short-term vs. long-term).*
- Glaeser: *Democracies are not necessarily more stable than dictatorships. More stable, successful democracies invest in human capital - and there is data to back this up.*
- Acemoglu: *Education is important, but if you look around the world today it is evident that education is not necessarily more likely to consolidate democracy.*
- Glaeser: *The link between education and democracy works, because: 1) educated people often lead political uprisings 2) educated people can craft better constitutions 3) educated people stand up and fight for democracy.*
- Acemoglu: *Educated countries may be more democratic and prosperous, but it does not mean that they are democratic and prosperous because they are more educated - the fact that they become more educated does not necessarily mean they are more likely to become more democratic.*

[Wybór CIPE.org]

II Demokracja a gospodarka

Meta-analiza (Doucouliagos, Ulubasoglu 2008):

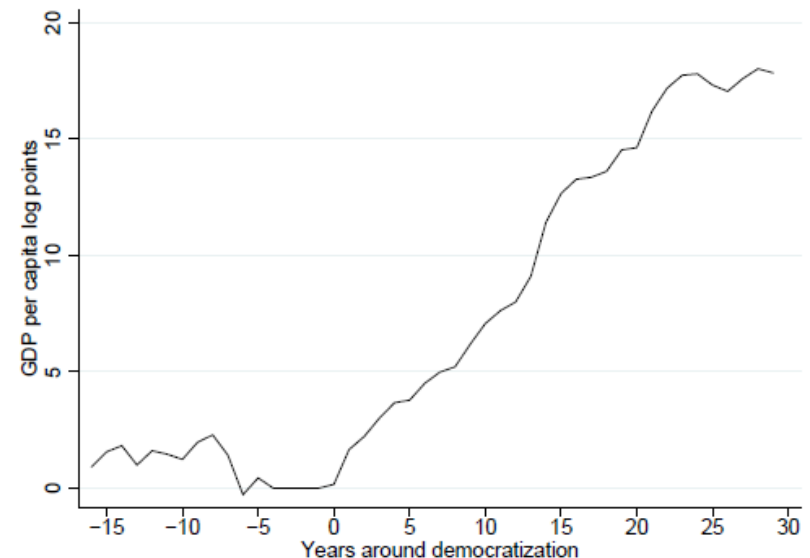
- uwzględnia wyniki 81 badań (470 indywidualnych wyników!)
- demokracja nie ma negatywnego wpływu na wzrost
- demokracja nie ma bezpośredniego wpływu na wzrost
- demokracja ma pośredni pozytywny wpływ na wzrost (większa akumulacja kapitału ludzkiego, niższa inflacja, mniejsza niestabilność polityczna, większa wolność gospodarcza)
- wpływ demokracji na wzrost zależy od badanych krajów i regionów (np. Ameryka Łac. a Azja)

II Demokracja a gospodarka

Ostatnio: **Democracy does cause growth**

(Acemoglu, Naidu, Robinson, Restrepo, 2014):

- przejście od systemu niedemokratycznego do demokratycznego pozwala krajowi osiągnąć o 20% wyższe PKB per capita na przestrzeni ok. 30 lat
- wzrost demokratyzacji w skali globalnej w ostatnich latach (o ok. 30 p.p. według autorów) przyniósł światowy PKB per capita o ok. 6% wyższy

Źródło: Acemoglu et al. (2014, fig. 2)

POLECANA LITERATURA

- Wilkin (2012), rozdział 5 i pozycje tam powołane
- A. Downs (1957), *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper & Row.
- L. Filipowicz, K. Opawski (1992), „Teoria wyboru publicznego: wybrane koncepcje badawcze”, *Ekonomista*, nr 3.
- Demokracja a gospodarka: literatura przywołana w trakcie wykładu.